

Sygn. akt I UK 459/14

POSTANOWIENIE

Dnia 27 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania A. spółki jawnej w B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Białymstoku
z udziałem zainteresowanych: A. G., K. G.
o ustalenie nieistnienia ubezpieczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 27 maja 2015 r.,
skargi kasacyjnej A. spółki jawnej w B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Białymstoku
z dnia 17 czerwca 2014 r., sygn. akt III AUa 1974/13,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od strony skarżącej na rzecz pozwanego organu
rentowego kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Białymstoku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z dnia 17 czerwca 2014 r. oddalił apelację A. spółki jawnej w B. od
wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych z dnia 10 października 2013 r. wydanego w sprawie o „ustalenie
nieistnienia ubezpieczenia” z udziałem zainteresowanych K. G. i A. G.,
oddalającego odwołanie Spółki od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Oddziału w Białymstoku z dnia 22 marca 2013 r., stwierdzającej, że odwołująca się za okres od lutego 2011 r. do grudnia 2012 r. jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne z tytułu umowy zlecenia zawartej między K. G. i Agencją Handlową oraz ustalającej podstawę wymiaru składek za te ubezpieczenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że odwołująca się Spółka jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanego K. G. z tytułu umowy zlecenia zawartej pomiędzy nim i Agencją Handlową, której właścicielem jest A. G.. Z miarodajnych ustaleń wynika bowiem, że odwołująca się Spółka i właściciel Agencji Handlowej - zainteresowany A. G., zawarli umowę agencyjną, na podstawie której Agencja świadczyła usługi na rzecz Spółki. Z kolei zainteresowany K. G. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w odwołującej się Spółce, a ponadto zawarł z Agencją Handlową umowę zlecenia, na podstawie której wykonywał pracę na rzecz odwołującej się Spółki, tj. na rzecz własnego pracodawcy. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że zainteresowany K. G., który w ramach umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią w istocie wykonywał pracę na rzecz swojego pracodawcy, podlegał ubezpieczeniu ze stosunku pracy. Dlatego należało go uznać za pracownika w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa systemowa), czego konsekwencją było objęcie go obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi, chorobowymi i wypadkowymi, tak jak pracownika. Stosownie do art. 17 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 2a w związku z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, w razie wykonywania w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią rzeczywistej pracy na rzecz własnego pracodawcy, z którym pozostaje się w stosunku pracy, pracodawca taki wstępuje z mocy prawa w obowiązki płatnika składek, wynikające z umowy cywilnoprawnej.

W skardze kasacyjnej skarżąca Spółka zarzuciła naruszenie: 1/ art. 8 ust. 2a w związku z art. 17 ust. 1 i ust. 2, art. 18 ust. 1a oraz art. 4 pkt 2a ustawy systemowej w związku z art. 3 k.p. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że: „- art. 8 ust. 2a ustawy systemowej określa pojęcie płatnika, - płatnikiem w rozumieniu w/w

regulacji, na gruncie ustawy systemowej w stosunku do zleceniobiorcy wykonującego czynności na rzecz swojego pracodawcy (i w odniesieniu do przychodów z umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim), przy zaistnieniu tzw. 'trójkąta umów' jest pracodawca, a nie zleceniodawca", 2/ art. 18 ust. 1 w związku z art. 18 ust. 1a, art. 4 pkt 9 oraz art. 21 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. z 1998 r. Nr 161, poz. 1106 ze zm.) przez błędną wykładnię i przyjęcie, że w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne pracownika pracodawca ma obowiązek uwzględnić jego przychód z tytułu umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią, pomimo że tego rodzaju przychód nie został przez pracodawcę wypłacony, ani postawiony do dyspozycji pracownika, 3/ art. 17 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 2a w związku z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej przez błędną wykładnię i przyjęcie, że art. 8 ust. 2a tej ustawy wyłącza stosowanie jej art. 17 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 2a i wprowadza wyjątek od ogólnej reguły, że płatnikiem składek jest podmiot pozostający w więzi prawnej z ubezpieczonym, a zatem *de facto* wprowadza zwolnienie zleceniodawcy z obowiązków płatnika składek, w tym zgłaszania do ubezpieczeń społecznych zleceniobiorców, naliczania, odprowadzania i ponoszenia kosztów składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne w przypadku zaistnienia „trójkąta umów”, 4/ art. 17 ust. 1 w związku art. 17 ust. 2 ustawy systemowej przez błędną wykładnię i przyjęcie, że pracodawca jako płatnik może dokonać potrącenia części składek finansowanych przez ubezpieczonego, a obliczonych od przychodu, który nie został osiągnięty u tego pracodawcy (a został osiągnięty z tytułu umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim i przez ten podmiot wypłacony), ze środków pracownika pozyskanych u tego pracodawcy (z tytułu umowy o pracę), 5/ art. 78 k.p., art. 84 k.p., art. 80 k.p., art. 87 k.p. i art. 87¹ k.p. przez ich pominięcie i uznanie, że pracodawca może dokonać potrącenia części składek należnych od przychodu nieosiągniętego u tego pracodawcy (z tytułu umowy cywilnoprawnej zawartej z podmiotem trzecim) ze środków pracownika pozyskanych u tego pracodawcy (z tytułu umowy o pracę), a tym samym nie jest zobowiązany do wypłaty na rzecz pracownika wynagrodzenia w wysokości uzgodnionej pomiędzy stronami umowy o

pracę, odpowiadającej rodzajowi i jakości świadczonej pracy, 6/ art. 85 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 210, poz. 2135 ze zm.) przez ich pominięcie i przyjęcie, że płatnikiem składek na ubezpieczenie zdrowotne za osobę uznaną za pracownika w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest pracodawca, pomimo że stanowi on wprost, że pracodawca jako płatnik oblicza, pobiera z dochodu ubezpieczonego i odprowadza „za osobę pozostającą w stosunku pracy”, zaś za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia, umowy agencyjnej lub innej umowy o świadczenie usług oraz za osobę z nią współpracującą składkę jako płatnik oblicza, pobiera z dochodu ubezpieczonego i odprowadza zamawiający, z zastrzeżeniem art. 86 ust. 1 pkt 13a ustawy o świadczeniach zdrowotnych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występowaniem wymagających rozważenia istotnych zagadnień prawnych: 1/ czy wyinterpretowanie pojęcia płatnika możliwe jest na podstawie regulacji prawnej (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej), która w ogóle nie odnosi się do pojęcia płatnika, z pominięciem zasad techniki prawodawczej, 2/ czy płatnikiem w rozumieniu ustawy systemowej (art. 4 pkt 2a i art. 18 ust. 1a) może być podmiot, który z uwagi na brak wężła obligacyjnego nie ma obowiązku wypłaty wynagrodzenia, o którym mowa w art. 22 k.p., przy przyjęciu, że określenie pracodawcy na gruncie ustawy systemowej należy pojmować w znaczeniu, jakie nadaje mu art. 3 k.p. oraz czy wystarczającą cechą autoryzującą stronę podmiotową stosunku pracy jest świadczenie pracy na rzecz danego podmiotu, z pominięciem istnienia zasadniczego obowiązku tego podmiotu (pracodawcy) jakim jest wypłata wynagrodzenia i woli stron co do warunków wykonywania danych świadczeń uzewnętrzniionych w treści umowy o pracę (art. 29 k.p.), 3/ czy pojęcie płatnika składek na gruncie ustawy systemowej może być interpretowane z pominięciem definicji przychodu, która to kwalifikuje przychód - jako przychód w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1996 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, tj. fizycznie przez niego wypłacony (§ 1 powołanego wyżej rozporządzenia, art. 4 pkt 2a, art. 18 ust. 1, art. 18 ust. 1a ustawy systemowej) oraz

z pominięciem obowiązków płatnika, określonych w art. 17 ust. 1 i 2 ustawy systemowej, 4/ czy zleceniodawca, który zawarł umowę zlecenia z pracownikiem swojego kontrahenta w warunkach art. 8 ust. 2a *in fine* ustawy systemowej, zwolniony jest z wszelkich zobowiązań płatnika wynikających z ustawy systemowej, w tym obowiązków zgłoszeniowych, rejestracyjnych i finansowych (opłacanie składek) w związku z przyjęciem, że płatnikiem składek (a zatem podmiotem, na którym ciążyą wymienione obowiązki) w sytuacji opisanej w art. 8 ust. 2a *in fine* ustawy systemowej jest pracodawca, z którym zleceniobiorca pozostaje w stosunku pracy, 5/ „czy pracodawca, wykonując nałożony na niego orzeczeniem sądowym obowiązek wynikający z przyjętej wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, nie narusza obowiązku wypłaty wynagrodzenia ustalonego w umowie o pracę (art. 78, 80, 84 k.p.), w przypadku gdy uwzględni wynagrodzenie z tytułu umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim w podstawie wymiaru składek, a wysokość należnych składek, w części którą pokrywa ubezpieczony (pracownik), a zatem w części którą pracodawca może potrącić z wynagrodzenia pracownika (tak uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09) spowoduje, że kwota netto wynagrodzenia (tzw. do wypłaty) będzie niższa niż ustalona w umowie o pracę z pracownikiem? Czy składki z tytułu ubezpieczeń społecznych mogą być rozliczane w trybie potrącenia, z naruszeniem art. 87 i art. 87¹ k.p.?”

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, że skarżąca za sporny okres nie była płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne z tytułu umowy zlecenia zawartej pomiędzy zainteresowanymi. Ponadto wniosła o rozpoznanie sprawy na rozprawie.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniosł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od skarżącej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie jej do rozpoznania. Jej zawartość stanowiła w istocie rzeczy powielenie apelacji, którą Sąd drugiej instancji prawidłowo osądził negatywnie, posiłkując się utrwalonym jednolitym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przeto skarżący nie powinien oczekiwać dalszego powielania przez kolejny skład najwyższej instancji sądowej jego własnej argumentacji jurydycznej na uzasadnienie wszechstronnie wyjaśnionej i koherentnej wykładni art. 8 ust. 2a w związku z art. 4 pkt 2 lit a), art. 17 ust. 1 i 2 oraz art. 18 ust. 1a ustawy systemowej. Z tych imperatywnych unormowań wynika zasada, że pracownik, który na podstawie zawartych przez jego pracodawcę z innymi podmiotami umów cywilnoprawnych, do których stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o świadczeniu usług, wykonuje te usługi w istocie rzeczy nieprzerwanie na rzecz tegoż pracodawcy, jest z mocy wymienionych norm prawa traktowany jako pracownik, a jego pracodawca jest płatnikiem składek także od dochodu uzyskanego przez pracownika z zawartych umów cywilnoprawnych, które zmierzały do nielegalnego obejścia przepisów prawa pracy o czasie pracy oraz o wynagradzaniu za pracę w godzinach nadliczbowych, jeżeli miało miejsce pogwałcenie imperatywnych przepisów prawa ubezpieczeń społecznych o obowiązku opłacania składek na pracownicze ubezpieczenia społeczne. Te imperatywne regulacje zmierzają do ochrony interesów ubezpieczonych oraz ochrony funduszu ubezpieczeń społecznych i pozbawiają waloru prawnego kontrowersyjne umowy cywilnoprawne, które są zawierane z nielegalnym i niedopuszczalnie krzywdzącym ubezpieczonych skutkiem ograniczenia rozmiaru i wysokości należnych im lub potencjalnych świadczeń z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, które przysługują lub będą wypłacane z funduszu ubezpieczeń społecznych. Jego zasoby nie mogą być uszczuplane w drodze obejścia przepisów prawa o pracowniczym nieprzerwanym zatrudnianiu własnych pracowników, realizowanym w „trójkącie umów”, które na gruncie ustawodawstwa prawa ubezpieczeń społecznych traktuje się jako zatrudnienie i ubezpieczenie pracownicze z obowiązkiem pracodawcy - płatnika składek realizowania obowiązku składkowego z pracowniczego tytułu ubezpieczeń społecznych.

Dyspozycje art. 8 ust. 2a ustawy systemowej rozszerzają pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych na dwie sytuacje. Pierwszą jest wykonywanie

pracy na podstawie jednej z wymienionych umów prawa cywilnego przez osobę, która taką umowę zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy. Tak samo jest traktowane wykonywanie pracy na podstawie jednej z umów cywilnoprawnych przez osobę, która wprowadzi umowę taką zawarła z osobą trzecią, jednakże nadal świadczy pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Istotą decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest to, że - będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z takim pracodawcą - równocześnie świadczy nadal pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z pracodawcą albo z inną osobą. Pracodawca w wyniku takiej cywilnoprawnej umowy „o podwykonawstwo” przejmuje w ostatecznym rachunku rezultat takiej pracy i dla takiej „pracowniczej” kwalifikacji prawnej dla celów ubezpieczeń społecznych nie ma istotnego znaczenia to, czy praca wykonywana na podstawie umowy cywilnoprawnej ma cechy zatrudnienia pracowniczego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, pracodawca jest płatnikiem składek nie tylko w stosunku do tych osób, które wykonują na jego rzecz pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło z nim zawartej, ale również w stosunku do osób wykonujących na jego rzecz pracę w ramach takich umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią (por. wyrok z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; uchwała z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46; wyrok z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266). Nawet przed wprowadzeniem do ustawy systemowej art. 8 ust. 2a, w judykaturze przyjmowano istnienie obowiązku łącznego sumowania w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne przychodów z umów o pracę i dodatkowych umów cywilnoprawnych zawieranych przez pracodawców z własnymi pracownikami, jeśli w ramach tych ostatnich umów pracownicy wykonywali - poza obowiązującym ich czasem pracy - te same obowiązki, które składały się na treść łączących strony stosunków pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PZP 13/94, OSNAPIUS 2000 nr 3, poz. 39 oraz wyrok z dnia 30 czerwca 2000 r., II UKN 614/99, OSNAPIUS 2002 nr 1, poz. 23 i postanowienie z dnia 18 listopada 1997 r., II UKN 326/97, OSNAPIUS

1998 nr 17, poz. 521). Oznacza to, że zatrudnianie własnych pracowników w „trójkącie umów” art. 8 ust. 2a ustawy systemowej traktuje tak jak zatrudnienie i ubezpieczenie pracownicze z obowiązkiem pracodawcy- płatnika składek realizowania obowiązku składkowego z tego szeroko rozumianego pracowniczego tytułu ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji skarżący bezpodstawnie oraz oczywiście bezzasadnie i uporczywie ignoruje oraz kontestuje utrwaloną sądową wykładnię ww przepisu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji w zgodzie z art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c.